

Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani

OBVESTILA

republiške matične službe

Ljubljana, december 1978

št. 17

Vsebina

str.

- Skupnost splošnoizobraževalnih knjižnic
Ljubljane v letih 1970 do 1977
(Irena Kernel in Mihaela Mohar)..... 1
- Izbor gradiva za šolski set centralne
katalogizacije slovenskega tiska..... 17
- Informacija o pomoči knjižnicam na
manj razvitih območjih..... 19

SKUPNOST SPLOŠNOIZOBRAŽEVALNIH KNJIŽNIC
LJUBLJANE V LETIH 1970 DO 1977

Irena Kernel in Mihaela Mohar

Skupnost splošnoizobraževalnih knjižni• Ljubljane je delovala od leta 1970 do 1977, ko je prenehala z delom, ker njen statut ni bil več v skladu z določili nove ustave. V času svojega dela je pripravila načrt razvoja ljubljanskega splošnoizobraževalnega knjižničarstva in strokovno povezala SIK petih ljubljanskih občin. Ker menimo, da bodo delovne izkušnje te skupnosti zanimive tudi za širši krog, objavljamo nekoliko skrajšano poročilo, o delu te skupnosti.

VLOGA SKUPNOSTI PRI OBLIKOVANJU IN URESNIČEVANJU
NAČRTOV RAZVOJA SPLOŠNOIZOBRAŽEVALNEGA KNJIŽNICA-
STVA NA LJUBLJANSKEM OBMOČJU

Povezava skupnosti ljubljanskih splošnoizobraževalnih knjižnic s strokovnimi službami in družbenopolitičnimi organizacijami

Razvojni načrt ljubljanskih splošnoizobraževalnih knjižnic je lahko nastal samo s poznavanjem demografskih, geografskih, gospodarskih in drugih razmer na ljubljanskem območju, zato je bila potrebna tesna povezava s krajevnimi skupnostmi, občinskimi in Skupščino mesta Ljubljane. Prav tako pa se je skupnost povezovala z republiško matično službo, DBS, DBL, Zavodom za šolstvo enota Ljubljana, Ljubljanskim urbanističnim zavodom, Ljubljansko kulturno skupnostjo in z komitejem mestne konference ZKS in SZDL.

Ugotovitev stanja ljubljanskih ljudskih knjižnic in oblikovanje načrtov razvoja ljubljanskih splošnoizobraževalnih knjižnic

Odbor za kulturo pri Skupščini mesta Ljubljane je v letih 1969-1970 pripravljaj dolgoročni načrt razvoja kulturnih dejavnosti na območju ljubljanskih občin. Istočasno je nastal nov koncept razvoja splošnoizobraževalnih knjižnic Slovenije.

V Ljubljani smo ugotovili, da je bilo vsebinsko delo ljubljanskih ljudskih knjižnic v krizi. Razdrobljenost in nepovezanost ljudskih knjižnic sta pogojevali načrtovanje dela knjižnic le skozi prizmo lastnih osnovnih problemov. Takšne ljubljanske knjižnice ne bi mogle oblikovati sistema splošnoizobraževalnih knjižnic za ljubljansko območje.

Zaradi različne strokovne razvitosti posameznih knjižnic takojšnja integracija vseh ljudskih knjižnic ne bi bila smiselna. Veliko bolj je kazalo ustanoviti iz predstavnikov knjižnic strokovno skupnost, ki bi vodila razvoj teh ljudskih knjižnic toliko časa, da bi lahko postopoma združevali posamezne zavode.

Delo Skupnosti je potekalo v treh smereh:

- preverjanje in sooblikovanje vsakoletnih delovnih in finančnih programov posameznih splošnoizobraževalnih knjižnic za redno dejavnost in ocena delovnih poročil;
- oblikovanje letnih posebnih delovnih in finančnih načrtov za sanacijo posameznih krajevnih knjižnic oz. za akcije skupnega pomena;
- oblikovanje skupnih kratkoročnih, srednjeročnih in dolgoročnih načrtov razvoja splošnoizobraževalnih knjižnic na ljubljanskem območju.

Delovni in razvojni načrti so bili predstavljeni javnosti v dokumentih občinskih skupščin, Skupščine mesta Ljubljana in Ljubljanske kulturne skupnosti.

V tej informaciji o Skupnosti se bomo omejili na pregled skupnih kratkoročnih, srednjeročnih in dolgoročnih načrtov, ker v teh načrtih predvidena stopnja razvoja še ni dosežena. Prizadevanja Skupnosti za sanacijo na raznih področjih bodo razvidna iz posameznih poglavij.

V novembru 1971 je Skupnost na pobudo Kulturne skupnosti Ljubljana pripravila in sprejela Dolgoročni načrt razvoja splošnoizobraževalnih knjižnic na področju mesta Ljubljane (Avgust Vižintin), ki vsebuje načelno usmeritev razvoja. Predvideva enotno mrežo splošnoizobraževalnih knjižnic v mestu in okolici in posodobljenje vsebine dela v treh obdobjih:

Od 1971. do leta 1974.:

- izdelava konkretnega načrta mreže splošnoizobraževalnih knjižnic Ljubljane z vključitvijo amatersko vodenih knjižnic;
- priprava prvega bibliobusa in določitev obsega njegovega dela;
- izdelava koncepta osrednje knjižnice;
- odpravljanje razlik v delovnih pogojih posameznih knjižnic in poenotenje poslovanja;
- integracijski procesi v sporazumu s samoupravnimi organi posameznih knjižnic in Kulturno skupnostjo Ljubljane v dveh predlaganih variantah: postopna integracija posameznih knjižnic ali integracija nekaterih skupnih služb.

Od 1974. do leta 1976.:

- na osnovi konkretnega razvojnega načrta nadaljevanje integracije, razvijanje novih punktov, številčna in strokovna sanacija kadrov;
- izdelava idejnega in investicijskega načrta osrednje knjižnice;
- pridobitev lokacije, sredstev in pričetek gradnje prve faze osrednje knjižnice;
- prizadevanja za vključitev novih punktov v urbanistične načrte novih naselij.

Od 1976. do leta 1978.:

- dograditev stavbe in vselitev v osrednjo knjižnico;

- dogovori in izvajanje obvez, ki jih predvideva republiški koncept za ljubljansko regijo;
- dokončna integracija splošnoizobraževalnih knjižnic v sistem na ljubljanskem območju.

Okvirni dolgoročni načrt razvoja splošnoizobraževalnih knjižnic na ljubljanskem območju vsebuje tudi Osnove standardov za mrežo pionirskih in mladinskih knjižnic na področju mesta Ljubljane (Martina Sircelj).

Gradivo vsebuje raziskavo stanja mladinskega javnega knjižničarstva na ljubljanskem območju in določa:

- posebne oddelke za mladino do 14. leta in od 14.- 18. leta starosti pri splošnoizobraževalnih knjižnicah;
- gostejšo mrežo javnih mladinskih knjižnic kot je mreža za odrasle porabnike;
- vsebino in obseg dela;
- brezplačen dostop do gradiva v mladinskih javnih knjižnicah.

Konkretizacija Dolgoročnega načrta razvoja splošnoizobraževalnih knjižnic na področju mesta Ljubljane je elaborat Osnovni podatki o ljubljanskem območju in razvoju splošnoizobraževalnega knjižničarstva (Irena Kernel), ki ga je sprejela skupščina Ljubljanske kulturne skupnosti v januarju 1973.

Elaborat je sestavljen iz tekstualnega dela in grafičnega prikaza stanja in predvidenega razvoja. Na osnovi strokovnih dognanj, raziskave ljubljanskega območja in mnenj anketiranih krajevnih skupnosti ugotavlja, da je ljubljansko primestno in vaško območje popolna bela lisa za področje splošnoizobraževalnih knjižnic.

Ta načrt razvoja določa:

- razporeditev splošnoizobraževalnih knjižnic od I.-VI. skupine v celotnem ljubljanskem prostoru;
- bibliobusna postajališča;
- vsebino in obseg dela posameznih splošnoizobraževalnih knjižnic in bibliobusa in
- prioritete naloge: osrednja knjižnica, bibliobus, čitalnice, pionirski oddelki.

Razvojni načrt je bil in je še izhodišče za pripravo kratkoročnih, srednjeročnih in dolgoročnih načrtov posameznih knjižnic in podrobnejšo obdelavo posameznih področij.

Oblikovanje mreže splošnoizobraževalnih knjižnic na ljubljanskem območju v času delovanja Skupnosti

1. P o t u j o č a k n j i ž n i c a

Ob ugotovitvi dolgoročnega načrta splošnoizobraževalnih knjižnic, da je ljubljansko primestno in vaško območje popolnoma nepokrito z dejavnostjo splošnoizobraževalnih

knjižnic, je Skupnost sprejela prioriteto nalogo takojšnje pripravo potujoče knjižnice.

Ta oblika je najbolj ekonomična, ker z majhnimi stroški lahko zasilno pokriva teren, animira vzdušje za knjigo, analizira potrebe prebivalstva in že ugotavlja, kateri so tisti kraji, ki jim ta oblika ne zadostuje, pač pa bi bilo treba pripraviti v njih krajevne knjižnice.

Bibliobusna postajališča so bila po načrtu predvidena v naravnih središčih manjših območij, kjer so bile osnovne šole najpogostejše edine kulturne in izobraževalne hiše, v katerih so delovale šolske knjižnice in često tudi amaterske ljudske knjižnice.

Za načrtovanje potujoče knjižnice smo morali vedeti, kako te šolske in amaterske ljudske knjižnice dejansko opravljajo svoje naloge. Tako je v l. 1973 in 1974 nastala študija "Osnovnošolske knjižnice na območju petih ljubljanskih občin v l. 1971/1972" (Irena Kernel).

Konkretne priprave za delo potujoče knjižnice segajo že v konec 1971. leta. V letih 1972, 1973 in 1974 so komisije pri Skupnosti naredile izbor osnovnega knjižnega sklada, pridobile najemno skladišče in ga opremila za postavitev knjig potujoče knjižnice. Obenem si je Skupnost prizadevala za postavitev montažnih prostorov za potujočo knjižnico, predvsem iz finančnih razlogov pa to ni uspelo.

Do konca 1973. leta je Kulturna skupnost Ljubljane namenila 100.000,00 din za knjižni sklad in v letu 1972. 10.000,00 din za nörte vozila pri mariborski tovarni TAM. Jeseni 1973. leta je pričel s strokovnim delom vodja potujoče knjižnice in spomladi 1974. leta voznik in dva višja knjižničarja. Ta skupina se je organizacijsko vezala na Delavsko knjižnico kot "bibliobusni oddelok" in s svojim predstavnikom sodelovala v Skupnosti. Obdelan je bil del knjižnega sklada potujoče knjižnice. Pri strokovni in tehnični obdelavi so občasno sodelovali tudi knjižnični delavci iz nekaterih ljubljanskih splošnoizobraževalnih knjižnic.

Strokovni delavci bibliobusnega oddelka so se skupaj s predstavniki Skupnosti udeleževali sestankov krajevnih skupnosti s kražani in na terenu obrazložili predvideno delo. Preverili so dostopnost načrtovanih postajališč in že tu ugotovili, da zaradi velikosti vozila in slabih prometnih pogojev ne bo mogoče obiskovati nekaterih naselij.

Potujoča knjižnica je pričela z obiski krajev na ljubljanskem območju v novembru 1974. leta. Takoj se je pokazalo, da knjižnega sklada za otroke ni dovolj, zato je Skupnost organizirala posojilo kolekcij knjig za otroke iz Delavske knjižnice, Mestne knjižnice, Pionirske knjižnice in Knjižnice Prežihovega Voranca.

Še predno je steklo delo prvega bibliobusa je Skupnost načrtovala še tri vozila. Eno bi oskrbovalo širše območje ljubljanske regije v dogovoru z izvenljubljskimi občinami, drugo vozilo pa bi bilo izključno namenjeno delovnim organizacijam na ljubljanskem območju. Kombi bi vozil knjige iz potujoče knjižnice v hribovite, težko dostopne predele ljubljanske okolice.

Pri potujoči knjižnici naj bi se oblikoval tudi poseben knjižni sklad, namenjen drugim oblikam potujočega knjižničarstva in zametkom novih krajevnih knjižnic. Primerjaj članek Nike Fugelj: Izkušnje o delu ljubljanske bibliobusne mreže. Obvestila št.16.

2. K r a j e v n e k n j i ž n i c e IV. do VI. s k u p i n e

Po sprejetem dokumentu iz leta 1973. o razvoju knjižnične mreže splošnoizobraževalnih knjižnic na ljubljanskem območju je bilo načrtovanih 28 krajevnih knjižnic.

Občinske matične knjižnice so imele 10 strokovno vodenih zametkov načrtovanih krajevnih knjižnic, 11 krajevnih knjižnic v upravljanju Zveze kulturno prosvetnih organizacij so vodili amaterji, v 7 naseljih pa ni bilo nobene knjižnične tradicije. Niti v strokovno vodenih niti v amaterskih krajevnih knjižnicah ni bilo osnovnih pogojev za delo (knjižni sklad, prostor, odprtost).

Skupnost je v letu 1973. zahtevala in dosegla pri Ljubljanski kulturni skupnosti kot akcijo del namenskih sredstev (20.000,00 din) za sanacijo knjižnega sklada. Najmanj pokrito je bilo geografsko najobsežnejše območje občine Ljubljana Vič-Rudnik, zato se je Skupnost odločila za sanacijo v tej občini. Skupnost je imenovala strokovno komisijo, ki se je povezala z Zvezo kulturno prosvetnih organizacij Ljubljana.

Skupno je bil določen za sanacijo Polhov Gradec, kjer se je bilo možno tudi s krajevno skupnostjo dogovoriti za ureditev prostorov. Komisija je tudi pripravila izbor naslovov za temeljni knjižni sklad.

Ta akcija je pomenila bistven premik v amaterskih knjižnicah občine Vič-Rudnik, ker so se začele postopno strokovno in organizacijsko vezati na svojo občinsko matično knjižnico.

Na območju občine Center, Ljubljana Moste-Polje in Ljubljana Šiška ni bilo ljudskih knjižnic v upravljanju ZKPO.

Na območju Ljubljana Bežigrad je bilo stanje drugačno, ker je občinska matična knjižnica opravljala strokovno delo v društvenih knjižnicah, težave pa so bile pri ureditvi povračila stroškov za opravljeno delo.

V naseljih brez knjižničarske tradicije je Skupnost v času svojega delovanja pričela s prizadevanji za ustanovitev krajevne knjižnice Vodice (Ljubljana Šiška). S krajevno skupnostjo smo se dogovorili za pripravo prostora, Odbor za knjižničarstvo pri Ljubljanski kulturni skupnosti je obravnaval in podprl predračun za opremo. Akcija Skupnosti, da bi Ljubljanska banka enkratno namenila sredstva za nakup osnovnega knjižnega sklada, pa ni uspela.

3. K n j i ž n i c e III. s k u p i n e

V skladu z republiškim konceptom Nove organizacije splošnoizobraževalne mreže v Sloveniji (Breda Filo, Ančka Korže -Strajnar) so ljubljanske splošnoizobraževalne knjižnice v okviru Skupnosti določile svoj profil in se že v razvojnem načrtu razporedile v ustrezne skupine.

Knjižnice III. skupine opravljajo naloge občinskih matičnih knjižnic v občinah Ljubljana Bežigrad, Ljubljana Moste-Polje, Ljubljana Šiška, Ljubljana Vič-Rudnik.

Knjižnica Jožeta Mazovca v Mostah je pripravila minimalni program za obseg dejavnosti in pogojev knjižnic III. skupine, ki je bil namenjen predvideni lastni investiciji, ki bo realizirana do 1980. leta. Ker je vzorec uporabljen za knjižnice III. skupine na mestnem območju, je vključen v srednjeročni investicijski načrt Ljubljane za obdobje 1976-1980.

Do premikov je v skladu z razvojnim načrtom prišlo v občini Ljubljana Bežigrad in občini Ljubljana Vič-Rudnik.

Otvoritev Knjižnice Prežihovega Voranca, Vrhovnikova 2 v novih, začasnih prostorih junija 1975. leta in otvoritev Knjižnice Bežigrad v novih prostorih, Vodovodna 3 v decembru 1975. leta pomenita delno sanacijo.

V obeh primerih gre za nenamensko gradnjo in zato nefunkcionalnost prostorov.

4. I n t e g r a c i j s k i p r o c e s i

Ena osnovnih nalog Skupnosti je bila ustvariti pogoje za integracijo ljubljanskih splošnoizobraževalnih knjižnic.

Od leta 1973. smo pripravljali v okviru Skupnosti analize pogojev za združitev v temeljne organizacije združenega dela ali organizacije združenega dela in leta 1975. je bila izdelana Analiza pogojev za integracijo ljubljanskih splošnoizobraževalnih knjižnic (Ivo Pintarič), ki smo jo posredovali republiški matični službi s prošnjo za strokovno mnenje o najustreznejši obliki povezovanja v Ljubljani. Za mnenje o integraciji smo prosili tudi skupščine ljubljanskih občin.

V 1976. letu je ob nameravani reorganizaciji Pionirskega doma prišla vzpodbuda iz Pionirske knjižnice za takojšnjo združitev splošnoizobraževalnih knjižnic v občini Center.

V soglasju z družbenopolitičnimi organizacijami občine Ljubljana-Center je v tej občini stekel proces integracije v aprilu 1977. leta.

5. O s r e d n j a k n j i ž n i c a

Že pripravljalni odbor Skupnosti splošnoizobraževalnih knjižnic Ljubljane je obravnaval potrebe po gradnji osrednje knjižnice v ljubljanskem prostoru.

Iz standardov UNESCO in izkušenj v svetu je razvidno, da osrednja knjižnica omogoča hitro dajanje informacij in z dobro organizacijo in velikim obsegom dela nudi večjo dostopnost knjižničnega gradiva. V eksperimentalnih oddelkih vzpostavlja možnosti za nove oblike dela z bralci. V taki organizaciji je možna posodobitev in enotnost strokovnega in strokovno tehničnega dela za celotni sistem.

Gledano dolgoročno bi bila osrednja knjižnica zaradi nerazvitosti splošnoizobraževalnih knjižnic v ljubljanskem prostoru ekonomska investicija.

V oktobru 1971. leta je Skupnost prosila Ljubljanski urbanistični zavod za predlog najustrežnejših lokacijskih možnosti. Stroške za izdelano študijo je LUZ-u poravnal Svet za kulturo pri Skupščini mesta Ljubljana.

V decembru 1971. leta nam je LUZ rezerviral izbrano lokacijo na Knafljevem prehodu.

Skupnost je v delovne in finančne načrte za leto 1973-1976 vključevala zahteve za pripravo programskih osnov, idejnih načrtov in gradbenih načrtov za osrednjo knjižnico. V gradivu za Skupščino mesta Ljubljana 1975. je že prikazana potreba investicije.

Od zahtevkov je v 1974. letu Kulturna skupnost Slovenije odobrila 50.000,00 din za izdelavo programskih osnov, Ljubljanska kulturna skupnost pa 10.000,00 din. Rok za izdelavo programskih osnov je bil določen do konca leta 1974., podpis pogodbe o sredstvih pa je bil možen šele v novembru 1974. leta, zato je bil osnutek programskih osnov sporazumno s Kulturno skupnostjo Slovenije izdelan šele spomladi 1976. leta.

Delovna skupina za pripravo programskih osnov (Ivo Pintarič, Avgust Vižintin), v kateri je sodeloval tudi strokovnjak iz Investicijskega zavoda za izgradnjo Trga revolucije (ing. arh. Miloš Bonča), pa je pričela z delom v marcu 1975. leta in do aprila 1975. leta izdelala predlog okvirnega grafičnega prikaza obsega programskih osnov (Ivo Pintarič). Poleti sta bili izdelani dve shemi vsebine

Martina Šircelj, drugo pa Avgust Vižintin.

Zaradi določitve vsebine in obsega dela osrednje knjižnice, ki naj bi bila tudi eden primerov splošnoizobraževalne knjižnice I. skupine, se je delovna skupina, ki se je medtem razširila (Kernel, Pugelj, Šircelj, Zupan), povezala s strokovnimi in družbenopolitičnimi krogi. V juniju 1975. leta je prosila republiško matično službo in Društvo bibliotekarjev Slovenije za njihovo strokovno mnenje, ki ga je podala predsednica komisije za gradnjo knjižnic pri DBS (Ančka Korže) v decembru 1975. in je v celoti vključeno v osnutek programskih osnov.

Sodobna vloga splošnoizobraževalne knjižnice, ki s svojim delom vključuje tudi izobraževanje odraslih, je narekovala tudi možnost povezave z Delavsko univerzo. O smiselnosti te zamisli so razpravljali poleg predstavnikov Delavske univerze in Skupnosti tudi Društvo bibliotekarjev Slovenije, Mestna konferenca ZKS in Ljubljanska kulturna skupnost. Pokazalo se je, da je taka povezava strokovno utemeljena in ekonomična. Poudarjena je bila tudi zamisel o usmeritvi dela osrednje knjižnice v center za adolescentno mladino.

Po predlogu Mestne konference ZKS je nastala Utemeljitev za novogradnjo: osrednji delavsko kulturni izobraževalni center (Anton Kukovica, Avgust Vižintin).

Poleg študija v Sloveniji dosegljive strokovne literature o gradnji knjižnic je Skupnost ugotovila, da bo potreben tudi ogled vsaj enega takega centra v svetu. Odbor za gradnjo knjižnic v svetu (IFLA), s katerim smo se povezali, ni pomagal pri izbiri vzorčnega knjižničarskega centra. Na priporočilo Društva bibliotekarjev Ljubljana smo se odločili za ZR Nemčijo in se povezali s Stuttgartom v septembru 1975. leta. Skupnost je določila delovno skupino (Bonča, Kernel, Šircelj), ki naj po študiju v Stuttgartu pripravi Osnutek programskih osnov in sodeluje do izgradnje knjižnice.

Zaradi določitve obsega dela osrednje knjižnice je delovna skupina v decembru 1975. leta anketirala splošnoizobraževalne knjižnice v ljubljanski regiji in dobila poleg njihovih razvojnih načrtov tudi predloge nalog, ki bi jih zanje lahko opravljala osrednja knjižnica.

Tudi Slovanska knjižnica kot edina ljubljanska študijska knjižnica je v eni izmed svojih razvojnih variant videla možnost vsebinske vključitve v osrednjo knjižnico, vendar se ni dokončno odločila.

Poleg gornjih priprav za izdelavo programskih osnov je delovna skupina pripravila študijo Poročilo o študijskem ogledu osrednjih javnih knjižnic v Stuttgartu in Münchnu od 28. sep. do 4. okt. 1975. in jo posredovala ljubljanskim splošnoizobraževalnim knjižnicam, strokovnim in družbeno-

političnim organizacijam, ki so doslej sodelovale pri zasnovi osrednje knjižnice. Te izkušnje so bile poleg ostalih zbranih ugotovitev izhodišče za nastali Osnutek programskih osnov za dejavnost osrednje knjižnice v okviru delavsko kulturnoizobraževalnega centra v Ljubljani (Kernel, Šircelj), ki ga je obravnavala ožja delovna skupina Skupnosti v aprilu 1976. leta in ga z zapisnikom tega sestanka kot sestavnim delom Osnutka programskih osnov predložila v oceno Društvu bibliotekarjev Slovenije in republiški matični službi.

Osnutek programskih osnov za dejavnost osrednje knjižnice je bil že po prenehanju delovanja Skupnosti spomladi 1978. leta predstavljen Kulturni skupnosti Slovenije skupaj s poročilom o dosedanjih prizadevanjih za gradnjo osrednje knjižnice na Knafljevem prehodu in v novi varianti v sklopu Kulturnega doma Ivana Cankarja na Trgu revolucije.

Sanacija delovnih pogojev splošnoizobraževalnih knjižnic na ljubljanskem območju v času delovanja Skupnosti

1. K n j i ž n i s k l a d i n p r i r a s t

Sprejeti načrt razvoja iz 1973. leta je primerjal knjižnega sklada s standardi UNESCO, ki določajo za splošnoizobraževalne knjižnice 2 knjigi na prebivalca in ugotovil, da je na strnjenem mestnem območju Ljubljane na občana 1,5 knjige v splošnoizobraževalnih knjižnicah, v okolici pa 0,9 knjige na prebivalca. Knjižnega sklada ni bilo dovolj niti po številu, še manj pa po vsebini, ki jo zahteva koncept sodobne splošnoizobraževalne knjižnice.

Skupnost si je od vsega začetka prizadevala za sanacijo knjižnega sklada in za vsebinsko usmeritev posameznih knjižnic v občini Center. V letnih delovnih načrtih je predlagala nakup knjig kot akcije in ob letnih rebalansih sredstev predstavljala Ljubljanski kulturni skupnosti dodaten nakup knjig kot pereč problem. Skupnost je dosegla, da so bile v letih 1973-1974. postavljene osnove postopne sanacije in da se od leta 1975. dalje prikazuje nakup knjig v finančnih razrezih ločeno od materialnih stroškov na osnovi ugotovljene povprečne cene knjižne enote.

V letu 1975. je sanacija knjižnih skladov popolnoma zastala, zaradi velike podražitve knjig pa je bila ogrožena celo osnovna dejavnost.

V 1976. letu je Skupnost v dogovoru z Ljubljansko kulturno skupnostjo sprožila akcijo povezave z delovnimi organizacijami preko občinskih skupščin, da bi delovne organizacije namenile del sredstev za izobraževanje za nakup knjig v splošnoizobraževalnih knjižnicah.

Prizadevanja za normalizacijo nakupa knjig niso uspela. Prirast knjižnega sklada je bil in je še v povprečju 100 % prenizek v primerjavi s standardi UNESCO.

2. K a d r i

Skupnost je že ob pričetku dela čutila, da posodobitev ljudskih knjižnic v splošnoizobraževalne knjižnice ni možna brez številčne in strokovne sanacije kadrov. V delovnem in finančnem načrtu za 1973. leto je predložila potrebo po takojšnji zaposlitvi štirih bibliotekarjev in višjih knjižničarjev za načrtovano potujočo knjižnico, za načrtovano novo knjižnico Bežigrad in za najslabše kadrovsko zasedeni knjižnici Šiška in Knjižnico Prežihovega Voranca.

Glede na razporeditev in obseg dela knjižnic, kot ga je prinesel sprejeti razvojni načrt, je odbor za knjižničarstvo pri Kulturni skupnosti Ljubljane zahteval v marcu 1973 načrt petletne sanacije kadrov in načrt stipendiranja permanentnega strokovnega izobraževanja.

Po predhodnih razpravah v Skupnosti, po pogovorih z republiško matično službo iz Narodne in univerzitetne knjižnice in z republiško matično službo za pionirske oddelke pri Pionirski knjižnici je konec leta 1973. nastala Analiza stanja zaposlenih strokovnih delavcev in sanacija po konceptu razvoja ljubljanskih splošnoizobraževalnih knjižnic (Kernel, Mohar), ki je po razpravi v Odboru za knjižničarstvo pri Ljubljanski kulturni skupnosti postala sestavni del razvojnega načrta.

Analiza je ugotovila številčni primankljaj, ne le za nove knjižnice, ki so bile predvidene v razvojnem načrtu, ampak tudi nevzdržen kadrovski primanjkljaj za tak obseg dela, kot so ga knjižnice že opravljale. Zato je določila postopno številčno sanacijo in potrebno izobrazbeno strukturo teh kadrov. Vendar se sanacija ni uresničevala po načrtu.

Analiza je poudarila potrebo po permanentnem strokovnem izobraževanju in izpopolnjevanju knjižničnih delavcev s pomočjo stipendij.

Skupnost je pripravila v novembru 1974. leta pravilnik o stipendiranju, po katerem naj bi se iz sklada Ljubljanske kulturne skupnosti stipendirali knjižnični delavci za izpopolnjevanje doma in v tujini. V juniju 1975. leta je postal član komisije za stipendiranje pri Ljubljanski kulturni skupnosti predstavnik Skupnosti. Komisija je odločila, da bi bil najprimernejši skupen pravilnik o stipendiranju za vse kulturne dejavnosti na ljubljanskem območju. Zaradi nejasnosti o možnosti vključevanja knjižničnih delavcev v stipendiranje iz sklada za stipendije pri Ljubljanski kulturni skupnosti in zaradi nujnih potreb je Skupnost v finančnem zahtevku za 1976. leto predložila

odobritev 20.000,00 din za udeležbo knjižničnih delavcev na knjižnih sejnih, razstavah in seminarjih doma in v tujini. Do realizacije ni prišlo. Tudi zakonsko določena namenska sredstva delovnih organizacij za izobraževanje pri tako razdrobljeni organizaciji knjižnic ne zadostujejo za kakršnokoli akcijo. Ljubljanski knjižnični delavci so se - tudi brez uspeha - odzvali v januarju 1977. leta razpisu Kulturne skupnosti Slovenije za 10 dnevno izpopolnjevanje v tujini.

Za iskanje možnosti stipendiranja rednega študija knjižničnih delavcev se Skupnost ni odločila, ker ni bil možen dogovor z Ljubljansko kulturno skupnostjo za resnično postopno sanacijo kadrov.

Kot obliko permanentnega izobraževanja, ki bi zajela večje število knjižničnih delavcev, predvsem izposojevalcev, je komisija Skupnosti (Šircelj, Vurnik, Zupan) v povezavi z republiško matično službo, Društvom bibliotekarjev Slovenije, Društvom bibliotekarjev Ljubljane in knjižnicami v Sloveniji, pripravila poseben program, ki pa ni stekel. Vzrok ni bil samo v kadrovski in prostorski utesnjenosti, ampak predvsem v celodnevni odprtosti knjižnic.

Slovenski samoupravni sporazum o dohodku in delitvi OD za področje knjižničarstva in Pionirskega doma iz leta 1971, kasnejše dopolnitve tega sporazuma in dokument Pravilnik o nazivih delavcev v bibliotekni stroki, so pomenili bistvene premike za poenotenje izhodišč za sistemizacijo delovnih mest in vrednotenje dela. Skupnost se je dogovorila za enotno sistemizacijo, za enoten pravilnik o delitvi dohodka in OD.

Neustrezno nagrajevanje knjižničnih delavcev na območju Ljubljane je Ljubljanska kulturna skupnost v okviru svojih možnosti urejala ob rebalansih finančnih načrtov.

3. I n v e s t i c i j e

Analiza stanja in razvojni načrt ljubljanskih splošnoizobraževalnih knjižnic od leta 1970-1974 so osnova za Srednjeročni investicijski načrt za območje ljubljanskih splošnoizobraževalnih knjižnic iz leta 1975. Ta načrt pomeni povzetek potreb, ki so jih splošnoizobraževalne knjižnice v okviru Skupnosti že raziskale za potujočo knjižnico, knjižnice III.-VI. skupine in osrednjo knjižnico.

Načrt že uvodoma ugotavlja, da je mreža splošnoizobraževalnih knjižnic po svoji kvantiteti kot po kvaliteti - prostorske zmogljivosti, kakovosti prostorov in opreme - hudo nezadostna in revna.

Investicijska sanacija celotne mreže pomeni:

- vzdrževanje dosedanjih prostorov oz. stavb in opreme Delavske, Pionirske knjižnice, Knjižnice Bežigrad, Knjižnice Jožeta Mazovca, Knjižnice Šiška in bibliobusa s skladišči;
- razširitev, obnovo in adaptacijo dosedanjih prostorov oz. stavb in opreme Knjižnice Jožeta Mazovca, Knjižnice Prežihovega Voranca, Knjižnice Šiška, Mestne, Pionirske in Slovanske knjižnice;
- novogradnje in sanacijo mreže knjižnic;
 - 1.) gradnjo osrednje regionalne knjižnice;
 - 2.) razširitev bibliobusnega oddelka prostorsko in z novimi vozili;
 - 3. novogradnje za knjižnice III. skupine v občinah Ljubljana Bežigrad, Ljubljana Moste-Polje, Ljubljana Šiška, Ljubljana Vič-Rudnik.

Obenem je Skupnost v času svojega delovanja spremljala pereča vprašanja posameznih knjižnic in obveščala ljubljansko kulturno skupnost tudi s svoje strani, da je potrebna takojšnja rešitev;

- investicije za obnovo strehe Pionirske knjižnice,
- sofinanciranje novih prostorov za Knjižnico Bežigrad.

Skupnost je razpravljala tudi o investicijah v prostore in opremo za skupno knjigovoznico, skupna skladišča in skupno računovodsko službo ljubljanskih splošnoizobraževalnih knjižnic.

Prizadevanja za skupna skladišča s postavitvijo montažnih prostorov za potrebe potujoče knjižnice in ljubljanskih splošnoizobraževalnih knjižnic ter povezava z Narodno in univerzitetno knjižnico za najemniške skladiščne prostore v gradu Mekinje ter z "Domom" niso uspela.

4. F i n a n č n a v p r a š a n j a

Z ustanovitvijo Kulturne skupnosti Ljubljane so bile postavljene osnove financiranja delovnih programov po enotnih merilih, kar je pomenilo napredek za dotedanjo razdrobljenost ljubljanskih splošnoizobraževalnih knjižnic.

Skupnost je v skladu z indeksi Kulturne skupnosti Ljubljane za vsakoletne finančne programe za redno dejavnost pripravila in posredovala delovne in finančne programe vseh knjižnic v okviru Skupnosti za leta 1972-1976. Z dopisi in na sestankih s predstavniki Kulturne skupnosti Ljubljane je opozarjala na neustreznost proračunskega plačevanja opravljenega dela, ker ni omogočalo uresničevanja razvojnega načrta. Kot prioritete naloge so bile predstavljene izven indeksnih povečanj sanacija knjižnega sklada, kadrov in vprašanje lastnega dohodka. Po mednarodnih standardih uporabniki brezplačno uporabljajo usluge splošnoizobraževalnih knjižnic. Ljubljanske splošnoizobraževalne

knjižnice so se odločile za postopno odpravo plačevanja uslug, ker je to v skladu s strokovno utemeljeno usmeritvijo in ker so ugotovile, da je plačevanje ovira pri poslovanju poslovanja, npr. uvedba fotopostopka pri registraciji izposoje

Ljubljanska kulturna skupnost je v 1975. letu načelno pristala na zniževanje lastnega dohodka, vendar te odločitve ni upoštevala pri finančnem razrezu, ker so lastni dohodki še vedno bistveni del sredstev za dejavnost. Premik je bil dosežen samo pri potujoči knjižnici.

Skupnost je tudi javno opozorila na vprašanje skladov ljubljanskih splošnoizobraževalnih knjižnic. Po zakonskih obveznostih se zbirajo sredstva sklada skupne porabe - stanovanjski del pri posameznih knjižnicah. Tako razdobljena sredstva ne zadoščajo za bistveno pomoč knjižničnim delavcem. Skupnost je iskala način skupnega zbiranja teh sredstev.

Stroški za delo Skupnosti so bili kljub določilom statuta neenakomerno porazdeljeni med knjižnicami. Materialne stroške za akcije v okviru Skupnosti so poravnale ljubljanske splošnoizobraževalne knjižnice same, ali pa jih je omogočila Ljubljanska kulturna skupnost. Organizacijsko, strokovno, administrativno in drugo delo pa je bremenilo predvsem knjižnice, kjer je bilo vodstvo Skupnosti, ali pa so ga vodje Skupnosti opravljali volonter-sko.

Zametki skupnih služb kot ena izmed oblik povezave splošnoizobraževalnih knjižnic na ljubljanskem območju v času delovanja Skupnosti

1. U p r a v n e i n s t r o k o v n o - t e h n i č n e s l u ž b e

V času dela Skupnosti je nastala zasnova enotnega upravljanja in samoupravljanja ljubljanskih splošnoizobraževalnih knjižnic. Predloge samoupravnih aktov (Ivo Pintarič) so brez vsebinskih sprememb potrdile delovne skupnosti vseh ljubljanskih splošnoizobraževalnih knjižnic.

Kulturna skupnost Ljubljane je v 1973. letu naložila Skupnosti, naj analizira možnosti za skupno računovodsko službo.

Konec 1973. leta je Skupnost obravnavala študijo Stroški računovodskega poslovanja splošnoizobraževalnih knjižnic Ljubljane v letu 1972. (Ivo Pintarič), ki je ugotovila, da nima nobena ljubljanska splošnoizobraževalna knjižnica zaposlenega računovodja za nedoločen čas, da to delo opravljajo različni strokovnjaki na različne načine. Za

strokovno ureditev računovodske službe bi bila potrebna le delna kadrovska sanacija.

Zamisel o skupni knjigovoznici ljubljanskih splošnoizobraževalnih knjižnic sega že v leto 1972. V 1973. letu je Ljubljanska kulturna skupnost zahtevala analizo pogojev za skupno knjigovoznico. Koncem leta 1973. je Skupnost obravnavala Kratko analizo stanja in potreb na področju vezave knjig ljubljanskih splošnoizobraževalnih knjižnic (Avgust Vižintin). Po analizi imata lastno knjigovoznico z zastarelo opremo le Delavska in Mestna knjižnica, ostale ljubljanske splošnoizobraževalne knjižnice pa rešujejo vprašanje vezave, strokovno tehnične opreme in vzdrževanja knjig na različne neustrezne ter drage načine.

Skupnost je za razvito mrežo ljubljanskih splošnoizobraževalnih knjižnic predvidevala tudi skupno službo za nabavo in strokovno obdelavo knjižničnega gradiva. V mejah možnosti je Komisija za poenotenje poslovanja na osnovi študije Poslovanja v splošnoizobraževalnih knjižnicah v Ljubljani (Irena Kernel) pripravila predlog za enotno opremo knjig.

Članice Skupnosti so se dogovorile za enotni bibliografski popis knjige ob katalogizaciji po mednarodnih pravilih in za enotni format katalognih listkov.

2. Službe za ugotavljanje stanja in dela, za strokovno usmerjanje ter popularizacijo vloge splošnoizobraževalnih knjižnic

- Poslovanje in statistika

Člani Skupnosti so na svojih prvih delovnih sestankih razpravljali ne le o razlikah v razvitosti posameznih knjižnic Ljubljane, temveč tudi o različnih pravilih za uporabnike njihovih uslug. Po sklepu Skupnosti sta v letih 1970 in 1971 nastali raziskavi Poslovanje v splošnoizobraževalnih knjižnicah v Ljubljani (Irena Kernel) in Informacija o statistiki v javnih knjižnicah (Irena Kernel).

Prva analiza je primerjala stanje s slovenskimi navodili o poslovanju v ljubljanskih knjižnicah in navaja, da so nastale razlike v poslovnih pravilih ljubljanskih ljudskih knjižnic. Vzroki za to so bili v naraščajočem obsegu dela, nezadostnih materialnih pogojih za dosledno upoštevanje pravil oz. za strokovno in tehnično posodobitev poslovanja.

Druga študija je predočila pomen statistike tudi za knjižnice. Ugotovila je, da je zbiranje enotnih statističnih podatkov vezano na enotno poslovanje. Vsebuje

potreben pregled, katere podatke zbirajo ljubljanske ljudske knjižnice stalno in katere občasno. Zaradi razlik v zbiranju podatkov je predlagala imenovanje komisije za poenotenje poslovanja in statistike na ljubljanskem območju. To komisijo je Skupnost imenovala v novembru 1971. leta (Grgič, Horvat, Zupan, Žnidar).

Ta skupina je priporočila poenotenje pravil za poslovanje. V decembru 1971. je sestavila Navodila za sestavljanje letne statistike splošnoizobraževalnih knjižnic mesta Ljubljane in Tabele za prikaz statističnih podatkov. Obseg zbiranja statističnih podatkov je bil širši kot ga je zahtevala slovenska statistika, vendar pa ni v ničemer podiral republiških zahtev. Frinesel je pa prvič smiselno starostno in socialno strukturo svojih porabnikov, prikaz prirasta in izposoje knjižnega sklada po mednarodni univerzalni klasifikaciji, s čemer je postavil osnovo za usmerjanje nabavne politike in za ugotovitev postopnega spreminjanja vloge ljudske knjižnice v splošnoizobraževalne knjižnice od poudarka na leposlovju k informacijski knjigi.

Tako pripravljene tabele in navodila z manjšimi dopolnitvami so v letih 1973-1976 služile ne le za pregled dela posameznih knjižnic, temveč tudi za zbirne prikaze dela vseh ljubljanskih splošnoizobraževalnih knjižnic.

Skupnost se je zavedala, da bi bilo treba razširiti tako zasnovano zbiranje statističnih podatkov tudi na statistično dokumentirane prikaze delovnih pogojev, vendar je do te razširitve in obsežne dopolnitve tudi prejšnjih tabel prišlo šele v letu 1977. na osnovi mednarodnih UNESCOvih zahtev.

Zaradi pomembnosti dela je Skupnost v letu 1975. sklenila, naj se ožji komisiji za statistiko priključijo predstavniki vseh ljubljanskih splošnoizobraževalnih knjižnic.

- Matična služba

Po zakonu so bile občinske skupščine dolžne imenovati eno od knjižnic na svojem območju za občinsko matično knjižnico. Zakon določa tudi naloge občinskih matičnih knjižnic. Ljubljanske občine so določile za matične knjižnice splošnoizobraževalne knjižnice III. skupine, Skupščina občine Center pa Delavsko knjižnico. Vsi vodje teh matičnih služb so tudi aktivno sodelovali v Skupnosti. Naloge matičnih služb in strokovno delo Skupnosti se je pokrivalo. Zaradi racionalizacije in enotnosti strokovnega dela je Izvršni odbor Ljubljanske kulturne skupnosti sklenil v 1973. letu, naj prevzame koordinacijo dela matičnih služb na ljubljanskem območju matična služba Delavske knjižnice. Občinske matične knjižnice so ostale še zadolžene za svoje območje, obenem so se pa strokovno povezovale z matično koordinacijsko službo.

Po ukinitvi Skupnosti, ki je bila ustrezna družbenopolitično priznana oblika povezovanja ljubljanskih splošnoizobraževalnih knjižnic, povezuje te knjižnice Odbor za knjižničarstvo pri Ljubljanski kulturni skupnosti, koordinacijo matičnih služb pa Delavska knjižnica. Potreben pa bo samoupraven dogovor med matičnimi knjižnicami o delu matične službe v taki obliki.

- Obveščanje javnosti

Knjižnični delavci v okviru Skupnosti so zaradi posebnega pomena nalog splošnoizobraževalnih knjižnic in nerešenih vsebinskih in materialnih vprašanj seznanjali o tem javnost na knjižničarskih posvetovanjih, ki jih je organiziralo Društvo bibliotekarjev Slovenije in Društvo bibliotekarjev Ljubljane. Sodelovali so tudi pri tribunah, ki jih je pripravila Ljubljanska kulturna skupnost za uporabnike kulturnih dejavnosti.

O svojem delu so obveščali v občinskih glasilih ljubljanskih občin, ožje strokovnih časopisnih in v glasilih s splošno tematiko.

Da bi ljubljanske splošnoizobraževalne knjižnice lahko seznanile svoje dosedanje člane in potencialne uporabnike o mreži splošnoizobraževalnih knjižnic na ljubljanskem območju, je Skupnost že v letu 1973. načrtovala izdajo priročne informacije o ljubljanskih splošnoizobraževalnih knjižnicah. V začetku leta 1974. je nastal novi osnutek: Vodnik po ljubljanskih splošnoizobraževalnih knjižnicah (Ivo Pintarič). Izdaja vodnika je bila vključena v delovne in finančne programe Skupnosti, vendar zamisel še ni uresničena.

4. Zaključek

Za nastali pregled dela Skupnosti je ohranjena obsežna dokumentacija v Delavski knjižnici.

Ob ponovnem soočanju prikazanega opravljenega dela in še neopravljenih nalog s Statutom Skupnosti splošnoizobraževalnih knjižnic mesta Ljubljane ugotavljamo, da je Skupnost delovala v skladu s statutarnimi pravili. Pomenila je predvsem strokovno povezavo med ljubljanskimi splošnoizobraževalnimi knjižnicami. Taki obliki povezave je Statut odmeril največ prostora, čeprav so se naloge, kot smo že omenili, bistveno pokrivalo z nalogami matične službe. Ker pa ima Ljubljana s petimi občinami kot mesto specifičen položaj, je bilo tudi to potrebno.

V Ljubljani kot celoti v času ustanavljanja Skupnosti področje splošnoizobraževalnih knjižnic še ni bilo strokovno obdelano, zato so v Statutu Skupnosti skupne službe in pridobitev sredstev za skupne naloge le nakazane.

Za uresničitve že raziskanih vprašanj skupnega pomena ni imela niti Skupnost niti splošnoizobraževalne knjižnice dovolj strokovnih kadrov in zadostnih finančnih sredstev, da bi te službe lahko zaživele kot predpriprava za integracijo.

IZBOR GRADIVA ZA ŠOLSKI SET CENTRALNE
KATALOGIZACIJE SLOVENSKEGA TISKA

Centralna katalogizacija slovenskega tiska je letos doživela že deseto obletnico svojega delovanja. V tem času si je pridobila širok krog naročnikov. V lanskem letu je bilo obdelanih 1.687 naslovov publikacij, listki so bili poslani 22 krat 234 naročnikom, ki so skupno naročeni na 457 setov. Velik del naših naročnikov so šolske knjižnice. Na centralno katalogizacijo je naročenih 146 šol, ki prejemaajo 190 šolskih setov. Za delavce teh knjižnic je šolski set pomemben delovni pripomoček, saj pomeni poleg prihranka dela s katalogizacijo in klasifikacijo tudi vodilo pri izboru gradiva.

Ker NUK zaenkrat nima lektorjev, ki bi se odločali za uvrstitev posamezne knjige v ta ali oni set, so za uvrščanje dogovorjena splošna načela. O teh načelih so se posvetovali strokovnjaki iz NUKa in strokovnjaki iz Pionirske knjižnice v Ljubljani: Marjana Kobe, Igor Gedrih, Andra Žnidar, Maks Veselko, Meta Zadel, Majda Armeni, Ančka Korže-Strajnar in Miša Sepe. Pretresli so dosedaj dogovorjena načela in jih dopolnili oziroma prilagodili sedanjim potrebam v šolskih knjižnicah.

Po novem dogovoru bo šolski set zajemal naslednje publikacije.

1. Učbenike

- a) vse učbenike osnovnih, srednjih in poklicnih šol, vključno vse ponatise. Tako bodo imeli delavci na šolah sprotno informacijo o ponudbi učbenikov na našem knjižnem trgu.
- b) Od izdaj založbe Univerzum (delavske univerze) bo vključeno tisto gradivo, ki izide kot celota, izpuščeno pa bo gradivo v obliki snopičev, skript itd.
- c) Vključeni bodo vsi primerni učbeniki in priročniki telesne vzgoje in podobnih aktivnosti - zlasti glede na potrebe celodnevne šole.
- č) Vključeni bodo tudi učbeniki in priročniki za predšolsko vzgojo otrok od 5. leta dalje - glede na potrebe "male šole" in celodnevne šole.

2. Mladinsko leposlovje

- a) Vključeno bo originalno slovensko mladinsko leposlovje in vsi prevodi mladinskih del, razen komercialnih in nekvalitetnih izdaj. Upoštevana bodo vsa dela, ki jih izdaja Mladinska knjiga in tista, ki so zajeta v zbirkah za mladino pri drugih založbah. Posameznih mladinskih knjig, ki se tu in tam pojavijo na knjižnem trgu izven teh okvirov, set ne bo zajemal. Knjižnice bodo na to opozorjene v publikaciji "Otrok in knjiga".
- b) V zbirkah, ki so deloma namenjene že mladostnikom, deloma pa še mladini do 15. leta, bodo dobile oznako M samo knjige namenjene mladini, ostale bodo vključene brez oznake.

- c) Knjige, ki so namenjene zgolj razvedrilu, ne bodo vključene v šolski set. Te naj kupujejo SIK in naj jih otroci tam tudi poiščejo (Karl May ipd.)

3. Slovensko leposlovje

Vključeno je vse izvirno slovensko leposlovje, razen publikacij, ki izhajajo v tujini. Izjemoma bo vključena kakšna zelo kvalitetna in politično neoporečna publikacija iz zamejstva (npr. Pesniški listi).

4. Prevodno leposlovje

Vključene bodo:

- a) izdaje svetovnih klasikov, ki se obravnavajo v gimnazijah;
- b) zbirke prevodov klasičnih del namenjene mladini in mladostnikom (Kondor, Sivi Kondor, Moja knjižnica, Odisej);
- c) zbirke svetovnih in domačih klasikov s komentarji, ali drugače tehtne (Sto romanov, Lirika, Naša beseda, Beseda sodobnih jugoslovanskih pisateljev). Znanstvena fantastika, kriminalke in pustolovske zgodbe v šolski set ne bodo vključene, bralec jih bo dobil v SIK.

5. Priročniki in leksikalne izdaje

Vse takšne izdaje so vključene v šolski set.

6. Poljudno znanstvene in strokovne publikacije primerne za šole.

- a) Vključene bodo informativne knjige namenjene mladini (Kurirčkova zgodovinska slikanica);
- b) Vključene bodo vse izdaje Pedagoškega inštituta, kot vsa pomembnejša dela iz pedagogike in psihologije otroka in temeljna dela iz andragogike.
- c) Vključene bodo vse publikacije šolskega muzeja, tudi razstavni katalogi;
- č) Od zakonov: bodo vključeni temeljni zakoni in zakoni o šolstvu;
- d) Vključena bo vsa temeljna družboslovna literatura;
- e) Vključeno bo čim več poučne ali uporabne literature, razen tistih publikacij, ki so namenjene izrazito družinskemu opraviilu (kuharske knjige, ročna dela za gospodinje itd.)
- f) Občinski zborniki, lokalni spomini na NOB in slično ne bodo več vključeni v šolski set.
- g) Šolske publikacije lokalnega značaja ne bodo več vključene v šolski set.

Na istem sestanku, je bil sprejet tudi sklep, da v priporočilni set za SIK (A) ne bodo več vključene nekvalitetne slikanice. S tem so mišljene tako likovno neustrezne slikanice, kot tudi vse priredbe avtorskih tekstov.

INFORMACIJA O POMOČI KNJIŽNICAM NA MANJ RAZVITIH OBMOČJIH

Kulturna skupnost Slovenije je v razmeroma kratkem časovnem razdobju dvakrat razpravljala o položaju knjižnic na manj razvitih območjih Slovenije. O gradivu z naslovom "Položaj slovenskih splošnoizobraževalnih knjižnic na manj razvitih območjih in uspešnost pomoči, ki jo Kulturna skupnost Slovenije namenja manj razvitim območjem" je najprej 21. septembra 1978 obravnaval Izvršni odbor Kulturne skupnosti Slovenije, za tem dne 10. oktobra 1978 pa še Skupščina Kulturne skupnosti Slovenije,

Za SIK bo informacija o gradivu in izoblikovanih stališčih s tem v zvezi nedvomno koristna, zato je v MS bil sprejet sklep, da bomo to gradivo objavili tudi v Obvestilih. Obe gradivi je pripravil tovariš Jože Osterman, strokovni sodelavec Kulturne skupnosti Slovenije.

POLOŽAJ SPLOŠNOIZOBRAŽEVALNIH KNJIŽNIC NA MANJ RAZVITIH OBMOČJIH IN USPEŠNOST POMOČI, KI JO KULTURNA SKUPNOST SLOVENIJE NAMENJA MANJ RAZ- VITIM OBMOČJEM

I. Uvod

Po merilih, ki so bila sprejeta v okviru Kulturne skupnosti Slovenije, je odgovornost za delovanje občinskih matičnih knjižnic prepuščena občinskim kulturnim skupnostim, Kulturna skupnost Slovenije pa s svojimi ukrepi (odkupom knjig za vse slovenske splošnoizobraževalne knjižnice na manj razvitih območjih, bibliobuse) poskuša zmanjševati velike razlike, ki obstajajo na knjižničnem področju med posameznimi občinami.

Kulturna skupnost Slovenije je začela iz sredstev solidar-
nostne pomoči za manj razvita območja dodeljevati prispe-
vek za nakup knjig v splošnoizobraževalnih knjižnicah v
l. 1976, ko je bilo v ta namen izdvojenih 1.018.621 din.
Sredstva so bila razdeljena matičnim knjižnicam na osnovi
stopnje manj razvitih in kvalitete njihovega dela (število
obiskov, izposojenih knjig). V l. 1977 je bilo na osnovi
načela, da naj bi vsaka slovenska matična knjižnica v l. 1980
imela temeljno zalogo vsaj 1 knjigo/preb. izdelan razdelil-
nik, ki naj bi ob ustreznem naporu občinskih kulturnih skup-
nosti štirim knjižnicam (Laško, Mozirje, Ormož in Šentjur),
ki so najslabše založene, omogočil izpolnitev tega cilja,
druge matične knjižnice pa so dobile podporo na osnovi stop-
nje manj razvitosti. V l. 1978 smo s tem načinom podpore
nadaljevali, ob pogoju, da vse občinske kulturne skupnosti

knjižničarstvu v svojih programih dajo določeno prednost, kar je tudi eno od načel Načrta družbenega razvoja SR Slovenije v obdobju 1976-80.

Dodati je potrebno, da je bil v 1.1977 uveden tudi nov vir dotoka knjig v knjižnice z odkupovanjem dela naklad pri Kulturni skupnosti Slovenije. V 1.1977 naj bi po tem načrtu v knjižnice prišlo 110 naslovov oz. 53.180 izvodov v vrednosti 5.239.229 din. Po tem načrtu naj bi v posamezne knjižnice prišlo od 309 - 2.520 izvodov, odvisno od "bralne" moči posameznih knjižnic. Dejstvo je, da npr. za knjižnico Metlika, ki je najmanjša v Sloveniji, ni smiselno posredovati več izvodov, ker bi le-ti obležali, medtem ko je mari-borska knjižnica z razvejeno mrežo krajevnih knjižnic sposobna plasirati znatno večjo naklado. Pri tem odkupu ne gre le za pomoč knjižnicam, temveč predvsem založbam, ki jim je zagotovljena prodaja dela naklade.

Dejansko do konca 1.1977 (od tega obdobja so namreč podatki, ki jih posredujemo v tabeli) ni bilo, kar zadeva odkupe, izpolnjenega več kot 40 % načrta, deloma zaradi razmeroma poznega roka sprejemanja programov Kulturne skupnosti Slovenije, deloma pa tudi zaradi nepripravljenosti programov, ki so jih založbe prijavile.

II. Povečanje sredstev in knjižne zaloge v knjižnicah na manj razvitih območjih

Ena od splošnih značilnosti položaja slovenskih splošno-izobraževalnih knjižnic, ne samo tistih na manj razvitih območjih, so izredno velike razlike med posameznimi bistvenimi kazalci: številom knjig temeljne zaloge, letnim dotokom literature, številom zaposlenih strokovnih knjižničarskih delavcev, številom obiskov oz. izposoje, kar je v veliki meri posledica zelo različne višine sredstev, ki ga posamezne občine vlagajo v programe knjižnic. Če nekaj let ugotavljamo določene nezadostnosti pri stanju posameznih knjižnic, predvsem premajhno število knjig, kljub temu pa so redke občine, ki so storile karkoli bistvenega, da tako situacijo odpravijo.

Namen gradiva je predvsem v tem, da pregledamo učinkovitost ukrepov, ki naj bi še v tem srednjeročnem obdobju privedli vsaj v stanju knjižne zaloge do zmanjšanja razlik med bolj ali manj razvitimi, tako da bi bilo v vsaki občini v splošno-izobraževalnih knjižnicah do konca 1.1980 najmanj 1 knjiga knjižne zaloge na prebivalca. Ta cilj, zapisan tudi v dokumentu Kulturni razvoj Slovenije v obdobju 1976-80 je bil v okviru skupščine Kulturne skupnosti Slovenije sprejet julija 1977, ponovno pa potrjen v razpravah o knjigi. Pogoji za dodeljevanje solidarnostnih sredstev za nakup knjig knjižnicam na manj razvitih območjih je bil že od vsega začetka, da občinske kulturne skupnosti oz. matične knjižnice sredstev, ki jih poleg prispevka Kulturne skupnosti Slovenije dodele za nakup knjig, ne smejo zmanjšati, ampak povečati

vsaj za ugotovljeno rast cen med letom v primerjavi z letom prej. Že v l.1976, ko so bila prvič dodeljena sredstva solidarnosti, se tega dogovora niso držali (rast cen v l.1975 okrog 20 %) v 11 občinah (Gornja Radgona, Mozirje, Radlje, Šentjur, Laško, manj pa so odstopale Kočevje, Murska Sobota, Ptuj, Sežana, Slovenska Bistrica in Šmarje), v 3 občinah pa je kljub večjim sredstvom za odkup število novih knjig manjše od tistega v l.1975 (Krško, Lendava in Sevnica). To praktično pomeni, da kar v štirinajstih od šestindvajsetih občin, ki sodijo med manj razvita območja, sredstva solidarnosti niso dosegla planiranega učinka - da se dotok literature pospeši za toliko, da bi se razlike v številu knjig na prebivalca začele zmanjševati. Izjemen primer v tem okviru predstavlja Šentjur, ki sredstev Kulturne skupnosti Slovenije sploh ni v celoti porabil za nakup knjig, temveč za druge namene - res pa je, da je bil v tem letu v knjižnici prvič zaposlen poklicni knjižničar. Ob tem velja dodati, da zaradi pomanjkanja podatkov ni upoštevana občina Dravograd, ki ni dostavila podatkov tudi v l.1977, ko se ji je pridružila še knjižnica iz Radelj.

V letu 1977 je bil položaj podoben, saj so manjša sredstva ali pa premajhno rast (najmanj 9,5 %) sredstev izkazali v desetih občinah (Gor.Radgona, Idrija, Krško, Maribor, Mozirje, Ptuj, Sevnica, Trebnje, Šentjur, Ormož), število novih knjig v primeru z letom prej pa je upadlo še v 4 občinah (Črnomelj, Murska Sobota, Ljutomer, Slovenska Bistrica). Ob upoštevanju tega, da je v tem letu deloma že stekel odkup s strani Kulturne skupnosti Slovenije, pa o zadovoljivem porastu števila knjig lahko govorimo le v Brežicah, Kočevju, Krškem (kljub manjšim sredstvom!) in Postojni, ki pa z izjemo Krškega že do sedaj niso bile v kritičnejšem položaju.

Izjemno zaskrbljujoč je položaj pri štirih knjižnicah (Laško, Mozirje, Ormož in Šentjur), ki so za sanacijske nakupe knjig dobile posebna, znatno višja sredstva, da bi v l.1977 dosegle vsaj 0,50 knjige na prebivalca. Nobena od navedenih knjižnic tega cilja ni dosegla, naravnost katastrofalna pa je bilanca Ormoža, kjer so bila vsa sredstva uporabljena za povsem druge namene.

Iz navedenega je razvidno, da se je namen solidarnostne pomoči v približno polovici občin izjalovil, saj so sredstva služila le za krpanje določenih težav, predvsem pa so občinske kulturne skupnosti in knjižnice zmanjševale na račun solidarnosti (v l.1977 pa tudi na račun odkupa) svoje deleže ali pa sredstva, namenjena za odkup, prelivale v druge namene. Tako je propadel tudi namen, da bi sanirali položaj knjižnega fonda štirih najslabše založenih knjižnic, ker se te občinske kulturne skupnosti ali pa knjižnice niso ustrezno vključile v akcijo.

III. Sredstva iz dotoka literature na drugih (razvitih) območjih

V prilogi posredujemo tudi krajšo analizo položaja slovenskih splošnoizobraževalnih knjižnic v l.1977, ki jo je pripravila matična služba pri NUK. Primerjalna analiza za l. 1975, 1976 in 1977 kaže, da se tudi v nekaterih območjih, ki veljajo za razvita, nadaljujejo negativna gibanja, ki smo jih sicer navedli že v gradivu Razvoj slovenskih splošnoizobraževalnih knjižnic do l.1980. V l.1976 so se namreč sredstva za nakup novih knjig celo nominalno zmanjšala v Novem mestu, Piranu, Radovljici, Ravnah (čeprav je tu število novih knjig vendarle dovolj visoko), Trbovljah in Vrhniki, zelo slab dotok nove literature, ki je daleč pod priporočenim (1 knjiga na 10 prebivalcev) pa je bil zabeležen (preko 1 knjige na 20 prebivalcev) na Jesenicah, Lj-Bežigrad, Lj-Šiška, Lj-Moste-Polje, Lj-Vič-Rudnik, Logatcu, Ribnici, Radovljici, Slovenskih Konjicah in v Zagorju. Na spisku je še 11 občin z manj razvitih območij, najslabša pa je bila situacija v Trbovljah (1 knjiga na 44,4 prebivalca) in Krškem (1 knjiga na 46,4 prebivalca), torej v občinah, ki niso med najmanj razvitimi.

V l.1977 so se taka gibanja nadaljevala v Cerknici, Domžalah, Kopru, Hrastniku in Velenju (tu so bila manjša sredstva za nakup in število novih knjig), V Kranju, Piranu, Skofji Loki in Trzinu (kljub manjšim sredstvom je bilo število novih knjig večje) in že omenjenih 11 občinah z manj razvitih območij. (Glej posebno tabelo- prilogo 3!) Vse te knjižnice in občinske kulturne skupnosti se torej niso držale dogovora, da da ima pravico do knjig iz odkupa Kulturne skupnosti Slovenije tisti, ki lastnih sredstev za nakup ne bo zmanjševal pod raven sredstev iz leta prej, zvečanih za odstotek rasti cen na drobno. Treba pa je povedati, da sta oba ekstrema iz l.1976 - Trbovlje in Krško nabavila še enkrat več knjig, tako da je najslabši Ormož z vsega 62,4 knjige/preb.!

Sklepi

Navedeni podatki zajemajo obdobje v katerem skupščina Kulturne skupnosti Slovenije sicer še ni intenzivneje razpravljala o knjigi, vendar je bila znana usmeritev družbenega razvoja Slovenije do l.1980, v katerem ima med kulturnimi dejavnostmi knjiga in knjižničarstvo prednostni položaj. Zaradi tega je nerazumljivo, da statistični kazalci v skoraj tretjini slovenskih občin ne kažejo na razvoj knjižničarstva, marveč na njegovo stagnacijo ali celo nazadovanje. Vse to lahko govori le o tem, da načrti knjižničarske dejavnosti v občinah niso izdelani, da se programi odvijajo po principu "vztrajnost" in da se razvoj knjižničarstva kot prednostne naloge ne odvijajo v skladu s planom.

Namen informacije seveda ni v tem, da bi podrobno analizirali položaj v vsaki občini in raziskali globlje vzroke; to je naloga vsake posamezne sredine. Ta obveznost je bila sprejeta

tudi na 16. seji skupščine Kulturne skupnosti Slovenije prejšnjega sklica, ki bo v začetku 1.1979 razpravljala tudi o uresničevanju sklepov o knjigi. Vendar je potrebno poudariti, da zlasti v zvezi s štirimi knjižnicami, ki so dobile posebna sredstva za sanacijski nakup knjig, pa tega niso opravile, moramo opozoriti na nujnost, da se začrtan program izvede vsaj v 1.1979, saj bodo v nasprotnem primeru ostale razlike enako velike, ni pa mogoče računati niti z izpolnitvijo ciljev, začrtanih v kulturnem razvoju Slovenije do 1.1980. Predlagamo, da vse občinske kulturne skupnosti prilagode programe knjižničarstva v 1.1979 in 1980 izhodiščem, podanem v gradivu Položaj slovenskih splošno-izobraževalnih knjižnic in njihov razvoj do 1.1980, ki je bilo dostavljeno vsem občinskim kulturnim skupnostim v januarju 1978.

STALIŠČA IZVRŠNEGA ODBORA KULTURNE SKUPNOSTI SLOVENIJE:

- informacijo je potrebno posredovati vsem kulturnim skupnostim, da bi še posebej analizirale položaj na svojem območju in pripravile ustrezne ukrepe. V luči sklepov o knjigi 16. seje skupščine prejšnjega sestava ostaja še vedno neizvedena naloga, da vsaka občinska kulturna skupnost opredeli svoj načrt razvoja knjižničarstva do 1.1980 in pri tem v največji meri upošteva nekatera priporočila oz. kazalce, navedene v gradivu Položaj slovenskih splošno-izobraževalnih knjižnic in njihov razvoj do 1.1980, ki ga je pripravil odbor za založništvo in knjižničarstvo pri izvršnem odboru Kulturne skupnosti Slovenije;
- po uskladitvi podatkov in analizi vzrokov, zakaj se knjižničarstvo ne razvija v skladu s predvidevanji, bo potrebno v okviru KSS pretehtati merila za pomoč nerazvitim območjem in jih v primeru, da ne ustrezajo, spremeniti. Pri tem je še posebej potrebno opredeliti medsebojne obveznosti in predlagati take ukrepe, da jim bosta lahko zadostili tako občinska kot republiška kulturna skupnost;
- enako je potrebno storiti za druge oblike pomoči knjižnicam, zlasti za odkup, ki ga omogoča Kulturna skupnost Slovenije, kjer je treba preveriti dejanski učinek odkupa, še posebej pa problem zmanjševanja lastnih sredstev za nakup, ki se je pojavil pri nekaterih matičnih knjižnicah. Tudi preverjanje, v kakšni meri predstavlja odkup pomoč založbam, je nujno;
- glede na dejstvo, da je bil v okvirih skupščine KSS sklenjen dogovor, da pomoč s strani Kulturne skupnosti Slovenije ne sme biti vzrok zmanjševanju lastnih sredstev, marveč se mora delež OKS za nakup knjig prav tako povečevati, bo nujno potrebno z knjižnicami oz. občinskimi kulturnimi skupnostmi, ki so ta dogovor kršile, še posebej analizirati nastali položaj in se dogovoriti za načelnejšo bodočo politiko.

PRI NARODNI IN UNIVERZITETNI KNJIŽNICI LAHKO NAROČITE

- ABECEDNI imenski katalog. Ljubljana 1967. (25 din)
- BAJEC, J.: Slovenski časniki in časopisi 1937-1945.
Ljubljana 1973. (100 din)
- BULOVEC, Š.: Bibliografija slovenskih bibliografij 1561-1973.
Ljubljana 1976. (100 din)
- ISBD(M): Mednarodni standardni bibliografski opis monografskih publikacij.- 1.standardna izdaja. Ljubljana 1975.
(20 din)
- ISBD(S): Mednarodni standardni bibliografski opis serij.
Ljubljana 1975. (20 din)
- KATALOG rokopisov Narodne in univerzitetne knjižnice.
Ljubljana 1975, (70 din) 1976, (30 din) 1977. (100 din)
- LOGAR, J.: Uvod v bibliografijo. Ljubljana 1970. (50 din)
- NOVOSTI UDK s področja družbenih ved. Ljubljana 1977. (50 din)
- OBVESTILA republiške matične službe. (brezplačno)
- SEZNAM tujih periodičnih publikacij, ki jih v letu 1977 prejema-
jajo knjižnice visokošolskih zavodov v Sloveniji.
Ljubljana 1977. (150 din)
- SEZNAM tujih periodičnih publikacij, ki jih prejema-
jo univerzne, znanstvene in specialne knjižnice v Sloveniji.
Dopolnilo in dodatek za leto 1978 k: "Seznam tujih perio-
dičnih publikacij, ki jih v letu 1977 prejema-
jo knjižnice visokošolskih zavodov v Sloveniji". Ljubljana 1978.
- SEZNAM tujih periodik, ki jih prejema-
jo knjižnice v Sloveniji.
Ljubljana 1962. (11 din)
- SLOVENSKA bibliografija za leto 1949 (1,50 din), 1950 (5,15 din),
1954 (15 din), 1955 (13 din), 1956 (30 din), 1957 (45 din),
1958 (30 din), 1959 (25 din), 1960 (32 din), 1961 (32 din),
1962 (32 din), 1963 (32 din), 1964 (32 din), 1965 (36 din),
1966 (44 din), 1967 (44 din), 1968 (80 din), 1969 (180 din),
1970 (180 din), 1971 (200 din), 1972 (250 din)
- STANDARDI za javne knjižnice. Ljubljana 1975. (20 din)
- VODIČ po knjižnicah slovenskih univerz. Ljubljana 1976. (5 din)
- VRANČIČ, R.: Uporaba knjižničnega gradiva in informacijska
služba v knjižnicah. Ljubljana 1969. (15 din)
- ZBORNIK Narodne in univerzitetne knjižnice. Ljubljana 1974.
(40 din)
- ZBORNIK Narodne in univerzitetne knjižnice. II. Ljubljana
1978. (100 din)

ANALIZA knjižnične zbirke Ljubljana 1957. (25 str.)

ANALIZA knjižnične zbirke Ljubljana 1957-1962. (25 str.)

Ljubljana 1972. (100 str.)

ANALIZA knjižnične zbirke Ljubljana 1961-1972. (25 str.)

Ljubljana 1972. (100 str.)

ANALIZA knjižnične zbirke Ljubljana 1972. (25 str.)

Ljubljana 1972. (100 str.)

(25 str.)

ANALIZA knjižnične zbirke Ljubljana 1972. (25 str.)

Ljubljana 1972. (100 str.)

ANALIZA knjižnične zbirke Ljubljana 1972. (25 str.)

Ljubljana 1972. (100 str.)

ANALIZA knjižnične zbirke Ljubljana 1972. (25 str.)

Ljubljana 1972. (100 str.)

ANALIZA knjižnične zbirke Ljubljana 1972. (25 str.)

Ljubljana 1972. (100 str.)

ANALIZA knjižnične zbirke Ljubljana 1972. (25 str.)

Ljubljana 1972. (100 str.)

ANALIZA knjižnične zbirke Ljubljana 1972. (25 str.)

Ljubljana 1972. (100 str.)

ANALIZA knjižnične zbirke Ljubljana 1972. (25 str.)

Ljubljana 1972. (100 str.)

ANALIZA knjižnične zbirke Ljubljana 1972. (25 str.)

Ljubljana 1972. (100 str.)

ANALIZA knjižnične zbirke Ljubljana 1972. (25 str.)

Ljubljana 1972. (100 str.)

ANALIZA knjižnične zbirke Ljubljana 1972. (25 str.)

Ljubljana 1972. (100 str.)

ANALIZA knjižnične zbirke Ljubljana 1972. (25 str.)

Ljubljana 1972. (100 str.)

ANALIZA knjižnične zbirke Ljubljana 1972. (25 str.)

Ljubljana 1972. (100 str.)

ANALIZA knjižnične zbirke Ljubljana 1972. (25 str.)

Ljubljana 1972. (100 str.)

ANALIZA knjižnične zbirke Ljubljana 1972. (25 str.)

Ljubljana 1972. (100 str.)

ANALIZA knjižnične zbirke Ljubljana 1972. (25 str.)

Ljubljana 1972. (100 str.)

ANALIZA knjižnične zbirke Ljubljana 1972. (25 str.)

Ljubljana 1972. (100 str.)

Izdala, založila in razmnožila kot interno publikacijo
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana, Turjaška 1.
Uredila Miša Sepe. - odgovarja dr. Branko Berčič.
Naklada 300 izvodov.